

INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Ganna Duginets, Doctor of Economic Sciences, Professor
State University of Trade and Economics
Kyiv, Ukraine

Valerii Vins, Student
State University of Trade and Economics
Kyiv, Ukraine

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-529-7-59>

CULTURAL DIPLOMACY IN THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

В умовах сучасних геополітичних трансформацій особливої актуальності набуває дослідження феномену держав, які, попри значний історичний та культурний потенціал, тривалий час залишалися на периферії міжнародної уваги. Показовим у цьому контексті є приклад України – найбільшої європейської держави, чий вихід з СРСР став вирішальним чинником демонтажу радянської системи. Аналіз культурної спадщини, від класиків XIX століття до сучасних митців, демонструє послідовний розвиток наративів свободи, незалежності та міжнаціональної солідарності, що сформували основу української національної ідентичності в постколоніальному дискурсі. Особливої уваги заслуговує дослідження унікального демократичного досвіду України, що проявився у серії масових громадських рухів, які успішно протидіяли спробам встановлення авторитарного правління. Саме ці процеси заклали підґрунтя для безпрецедентної національної мобілізації під час повномасштабного вторгнення 2022 року, що спонукало міжнародну спільноту до фундаментального переосмислення ролі України у формуванні сучасної системи міжнародних відносин та глобальної безпекової архітектури.

Взаємодія України з міжнародними інституціями у сфері захисту культурної спадщини зазнала суттєвої інтенсифікації з початком повномасштабного вторгнення. Зокрема, співпраця з ЮНЕСКО вийшла на якісно новий рівень через запровадження комплексної системи моніторингу стану культурних об'єктів на всій території держави. Принципово важливим досягненням стало рішення про надання статусу

поширеного захисту визначним об'єктам української культурної спадщини в контексті міжнародного гуманітарного права. Це рішення не лише створило додатковий захисний механізм для культурних цінностей, але й сформувало правове підґрунтя для притягнення до відповідальності за злочини проти культурної спадщини в умовах збройного конфлікту.

Досліджуючи феномен міждержавного співробітництва варто відзначити стрімку еволюцію освітньої дипломатії як інструменту міжнародної комунікації. Українські заклади вищої освіти активно інтегруються до європейського освітнього простору через участь у флагманських програмах ЄС. Інституційна розбудова освітньої дипломатії отримала новий імпульс завдяки формалізації співпраці з Європейською комісією та консолідації провідних університетів країни в межах спеціально створеного альянсу. Такі ініціативи сприяють не лише академічному обміну, але й посилюють позиції України в глобальному освітньому просторі [1].

В контексті аналізу розвитку української культурної дипломатії в умовах російської агресії особливої уваги заслуговує стратегічне планування Українського інституту на 2025-2029 роки [2]. Документ, розроблений у широкій співпраці з понад 250 галузевими експертами, представниками культурного, освітнього та дипломатичного секторів, окреслює принципово нові підходи до реалізації культурної політики України на міжнародній арені.

Першим ключовим вектором визначено інституціоналізацію культурної присутності через розбудову мережі закордонних представництв. Пілотний досвід створення філій у Німеччині та Франції у 2023 році, які функціонують як неприбуткові організації за донорської підтримки, демонструє життєздатність такої моделі. Особливого значення набуває запланований проєкт відкриття представництва у Польщі, що свідчить про переосмислення ролі культурної дипломатії у відносинах із сусідніми державами. Цей напрям потребує щорічного фінансування близько 40-50 мільйонів гривень на кожен філію для забезпечення роботи команди та реалізації проєктної діяльності.

Другим стратегічним напрямом є суттєве розширення географії культурної присутності України за межі традиційного євроатлантичного простору. Повномасштабне вторгнення РФ актуалізувало потребу активізації культурної дипломатії в країнах Латинської Америки, Африки та Азії. За оцінками дипломатичного корпусу, в умовах обмежених можливостей політичного діалогу саме культурні проєкти стають ефективним інструментом комунікації української позиції. Реалізація цього напряму потребує окремого фінансування через підвищену вартість логістики та специфіку роботи в цих регіонах.

Третій вектор фокусується на системній підтримці українських студій у закордонних університетах. Проведене інститутом дослідження виявило функціонування понад 160 осередків українських та кримськотатарських студій у 30 країнах світу. Важливим кроком стало започаткування програми імені І. Лисяка-Рудницького як першого державного інструменту підтримки україністики за кордоном. Суттєвим інституційним досягненням є ініціювання Глобальної коаліції українських студій, що об'єднала зусилля ключових державних інституцій – МЗС, МОН, офісу Кримської платформи та Фонду Президента з підтримки освіти, науки та спорту.

Попри очікування щодо послаблення позицій русистики після початку повномасштабного вторгнення, дослідження ASEES демонструє збереження її домінуючих позицій у американському академічному просторі. Це актуалізує потребу системної підтримки українських студій як інструменту деколонізації славістики та формування об'єктивного наукового дискурсу про Україну. Реалізація окреслених стратегічних напрямів вимагає переосмислення ролі культурної дипломатії як складової критичної інфраструктури держави. Це передбачає не лише забезпечення належного фінансування, але й розвиток відповідної законодавчої бази для інституціоналізації культурної присутності України за кордоном в умовах повномасштабного збройного конфлікту.

Російсько-українська війна спричинила суттєву трансформацію культурної дипломатії України. Розбудова мережі закордонних представництв, розширення географії культурної присутності за межі євроатлантичного простору та системна підтримка українських студій у світових університетах формують нову парадигму міжнародної культурної політики. Вона характеризується переходом від окремих проєктів до сталої інституційної присутності та стратегічного планування. Для ефективної реалізації цих напрямів необхідні належне фінансування та розвинена нормативно-правова база. В умовах безжалісної російської агресії, культурна дипломатія стає ключовим інструментом протидії колоніальним наративам та формування новітньої суб'єктності України у світі.

Література:

1. Грицик М., Нагайко К. Культурно-освітня дипломатія в умовах російсько-української війни: 2022–2024 рр. *Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи*: зб. матеріалів XLII Міжнарод. наук. практ. інтернет-конф. (м. Переяслав, 29 листопада 2024 р.). Переяслав, 2024. Вип. 42. С. 82–85.
2. Шейко В. Зберегти розвиток в стратегії виживання: можливості культурної дипломатії. *Українська правда. Життя*. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/chomu-kultura-i-kulturna-diplomatiya-vazhlyvi-kolonka-volodimira-sheyka-304094/> (дата звернення: 07.02.2025).